

ἐμιοῦτο, προσήλθον πρὸς χώραν βορειότερον κειμένην εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἔνθα καὶ ὁ ἀστερισμὸς θὰ εὐρίσκειτο ὑψηλότερον, ἵνα παρατηρήσωσιν αὐτὸν καὶ ἐξαγάγωσι τὰ ἀστρολογικὰ αὐτῶν συμπεράσματα. Ὁ ἀστὴρ οὗτος, ἀφοῦ ἐλαμψεν ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνας, ἐσδέσθη ὀλοτελῶς ἢ μετεβλήθη εἰς νεφέλωμα, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς προσωρινούς ἀστέρας.

Καὶ «ὁ ποιῶν Πλειάδα καὶ Ἑσπερον καὶ Ἄρκτου» ρον καὶ ταμεῖα νότου, ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ ἀνεξί» χνίαστα ἔνδοξά τε καὶ ἐξαισία ὧν οὐκ ἔστιν » Ἄριθμός» (Ψῶδ 9), διέταξεν οὕτω τὰ πράγματα ὥστε ὁ μονογενὴς αὐτοῦ υἱὸς νὰ γεννηθῆ κατὰ σάρκα, ἐκ κόρης μήπω τὸ κατώφλιον τὸ φυσιολογικὸν ὑπερ» δάσης, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἵνα πληρωθῆ ἢ γραφῆ ἢ λέγουσα: « ἑβδομήκοντα ἑβδομάδας (ἔτων) » συνεμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου Ἰσραήλ, καὶ ἐπὶ » τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν σου, τοῦ συντελέσαι ἁμαρτίας, » καὶ τοῦ σφραγίσαι (ἔρασι) ἁμαρτίας καὶ ἀπαλεῖψαι » τὰς ἀνομίας καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀδικίας καὶ τοῦ » ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον· καὶ τοῦ χρῆσαι ἁγίον » ἁγίων. Καὶ γνῶσι καὶ συνήσεις, ἀπὸ ἐξόδου λόγου » τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομησαί Ἱερουσαλήμ, » ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδο» μᾶδες ἐξήκοντα δύο». (Δανιήλ. Ἑρασις Θ'. 24).

Κ. Θ. ΠΑΓΩΝΗΣ

## Κ Κ Σ Ο Ι Κ Κ Ι Λ Α Ν Τ Τ Η Ρ Α

**Ο**ΤΑΝ ἐγύριζαν τὸ βράδυ ἀπὸ τὴν βρύσιν, φορτω» μένες τῆς στάμνης των, τὸ Ὅρακι ἢ ὠραία με» λαχροινὴ παιδίσκη τοῦ Καπετὰν Διμπέριου καὶ τὸ Μορφούλι, ὀμήλικός τῆς ὄρφανῆ ἐξαδέλφη, τὴν ὅποιαν εἶχαν στὸ σπίτι τους καὶ ἀνέτρεφαν, καὶ τὸ Μονεβασῶ, ὠραία γειτονοπούλα, κόρη τοῦ Ἀποστόλη τοῦ πρωτομάστορη, συνήθως μόλις κρατῶμεναι καὶ μόλις δυνάμεναι νὰ βαστάζωσι τῆς στάμνης των, ἀπὸ τὰ γέλοια, ἔκαμναν καὶ ὄλας τὰς πρεσβυτέρας τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς γειτονίας νὰ ξεκαρδίζωνται μὲ τὰς φαιδρὰς ἱστορίας των.

Διηγούντο ὄλα τὰ συναπαντήματα τοῦ δρόμου, τοῦ Λιβαδιοῦ καὶ τῆς Βρύσης, ὅσα ταῖς εἶχαν συμβῆ ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ εἶχαν ἐκκινήσει ἀπὸ τὸ σπίτι ἕως τὴν στιγμήν ποῦ ἐφθάσαν ἐπιστρέφουσαι ἀπὸ τὴν εὐθυμον ἀγγαρείαν των.

Πῶς εἰς τὸν δρόμον τὸ Μορφάκι μὲ ἕν τολμηρὸν διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φύλον τῆς κίνημα, ἔτρε» φαν εἰς ἄτακτον φυγὴν μίαν ὀλόκληρον συμμορίαν ἀπὸ μάγκες, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ χωρίου, εἰς τὰ Λιβάδια, οἱ ὅποιοι ἐπέμενον νὰ τὰς πετροβολοῦν, εὐ» ρίσκοντες διασκέδασιν ἂν ἐκατόρθωναν νὰ σπάσουν τῆς στάμνης των· τότε ἢ μεγαλόσωμος καὶ μόλις ἐ» φγβος παιδίσκη, μὲ τὸν ρωμαλέον βραχιονά τῆς, ἐξά»

μωνε κ' ἔπαλλε τὴν στάμναν ἐναντίον των, προσποι» ούμένη ὅτι τὴν ἐθυσίαζε καὶ ἦτο ἐτοίμη νὰ τὴν ρίψη κατὰ τῶν κεφαλῶν των. Ἡ διήγησις ἐφάνη εἰς τὴν γραίαν Μορισίαν τὴν μητέρα τῆς Μονεβασῶς ὡς σύμβολον πράγματι τῆς πρώτου ἀληθῆς τῆς ὄρφα» νῆς κόρης—καὶ ὡς χαρακτηριστικὸν ὅτι αὐτὴ ἢ ἀδυ» ναμία τῆς γυναικὸς, εὐθραυστος ὅπως ἢ στάμνα τῆς, αὐτὴ γίνεται φοβερὸν ὄπλον κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνδρός, ἔταν ἐκείνη θελήσῃ.

Πῶς εἰς τὴν βρύσιν δύο γυναῖκες, ἐρίζουσαι περὶ τοῦ ποῖα εἶχε σειρὰν νὰ γεμίση ἀπὸ τὸν ἕνα κρου» νὸν τῆς βρύσης, ἐπάσθησαν χέρια μὲ χέρια, μαλ» λιὰ μὲ μαλλιά, μὲ κίνδυνον νὰ σπάσουν καὶ τῆς δύο στάμνης των τότε, μὲ πλατεῖς γέλωτας, ἐπωφελη» θεῖσαι αἱ τρεῖς παιδίσκαι, ἐγέμισαν, χωρὶς νὰ ἔγουν ἀράδα, τῆς στάμνης των, ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην, κ' ἐφυγον τρέχουσαι.

«Πῶς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εἰς ἐρωτοχυτηγμένους νέ» ος τὰς παρηκολούθησεν, ἕν ὃ ἐνύχτωνεν ἡδῆ, δεικνύ» ων σημεῖα βραδείας καὶ δειλῆς προσηλώσεως, τίς οἶ» δε πρὸς ποῖαν ἐκ τῶν τριῶν. Τότε τὸ Μονεβασῶ πα» ρά τινα ἐρημικὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ, ἐστράφη ἡρέμα πρὸς τὸ μέρος τοῦ νέου, καὶ μὲ ἕν εἰρωνικὸν ἄχ! π ο υ λ ἄ κ ι μ ο υ, τὸν ἔκαμε νὰ χάσῃ ὁ δυστυχῆς τὰ μυαλὰ ἀπὸ τὴν χαρὰν του.

\*  
\*\*

Ἄλλ' ἐξόχως μεγάλην διασκέδασιν εὕρισκον αἱ τρεῖς ζωηραὶ κόραι εἰς τὸ νὰ παρενοχλῶσι πολὺ συχὰ, σχεδὸν καθ' ἑκάστην, εἰς τὸ σπιτάκι τῆς μί» αν ἐκτάκτως παράξενην γερόντισσαν, τὴν γρηᾶ Καντούσαιαν.

Ἡ γρηᾶ Καντούσαινα, χήρα ἐκ νεότητός τῆς, χω» ρὶς θυγατέρα, μὲ δύο υἱούς ἑνεκτευμένους ἀπὸ χρέ» ων εἰς τοὺς ὠκεανούς, οἵτινες πρὸ μακροῦ εἶχον ξε» χάσῃ τὴν μητέρα των—ἐπῆγαν ὅπως αὐτὴ ἔλεγε καταρωμένη, «στὴν ἀγυρσιὰ», καὶ εἶχαν ρίψει πέ» τραν ὀπίσω των—ἔξη εἰς μικρὰν καλύβην, παρὰ τὴν ἀκρὴν τοῦ χωρίου, μὲ μίαν αὐτοσχέδιον αὐλὴν ξε» ρολίθι, ἐπαγγελομένη ἐνίστε τὴν μαίαν, εἰς τὰς σπανίας ἐγκύους ὅσαι ἀπεφάσιζον νὰ τὴν καλέσουν μὴ φοβούμεναι τὴν κακολογίαν τῆς εἰς τὸ ὕστερον (διότι ἐσυνήθιζε νὰ ξαναλέγῃ μεγαλοφῶνως ὄλα τὰ ψεγάδια, ὅσα θὰ ἔβλεπε τυχὸν εἰς τὴν λεχῶ καὶ εἰς τὸ περιβάλλον) καὶ ἔργον ἔχουσα ἀπὸ πρώτας μέχρι ἐσπέρας νὰ διώχῃ μὲ μίαν καλάμιαν τῆς ξέναις κότταις ἀπὸ τὴν αὐλὴν τῆς, ἀναθεματίζουσα καὶ κα» ταβλασφημοῦσα ὄλας τῆς γειτόνισσες.

Ἡ καλύβη καὶ ἡ μικρὰ περιοχὴ τῆς Καντούσαινας ἐξεῖχεν ἀπὸ τὴν εὐθείαν γραμμὴν κ' ἔκοπτεν ἀποτό» μως τὸν δρόμον, ἀναγκάζουσα τὸν διαβάτην νὰ ἐκτε» λέσῃ μεγάλην καμπύλην. Τώρα, αἱ τρεῖς κορασίδες, ἢ Ὅρα, τὸ Μορφούλι, καὶ τὸ Μονεβασῶ, ἐπειδὴ ἦτον ὁ δρόμος των, ἤρεσκοντο καὶ αὐταὶ «νὰ κόψουν δρό» μον» καὶ ὅμως ἔβλεπον ὅτι ἢ γραία δὲν εὕρισκετο τὴν στιγμήν ἐκείνην ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν, ἀδιάφορον ἂν ἦτο μέσα εἰς τὴν καλύβην, ὅπως ἀπεδείκνυεν ὁ κα»

πνός ὁ ἀνερχόμενος ἀπὸ τὴν μικρὰν καπνοδόχην τῆς στέγης, καὶ ἄς ἦτο καὶ ἡ θύρα τῆς καλύβης ἀνοικτή, ὑπερεπὶθδων τολμηρῶς τὸν σπιθαμαῖον τοῖχον τῆς αὐλῆς, διεσκέλιζον τὸν περίβολον, ἐπάτου ἐπὶ τῆς μικρᾶς πρασιάς τὴν ὅποιαν ἐκαλλιέργει ἡ γράα— τὸ Μορφάκι συνήθως ἔσκυφε κ' ἔκοπτε κλωνίων ἀπὸ τὴν πεπερόρριζαν ἢ ἀπὸ τὸν ἡδύοσμον τὸν εὐωδιάζοντα ἐκεῖ εἰς δύο ἢ τρεῖς γάστρες—καὶ μὲ κρότον καὶ μὲ πνιγμένους γέλωτας ἐξήρχοντο ἐν θριάμβῳ διὰ τοῦ ἀντικυροῦ τοῖχου.

\*  
\*\*

Λοιπὸν ἡ μικρὴ Μόρφω, ἦτις κατὰ βάθος ὁμοιάζε πολὺ κατὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μὲ τὴν γρηᾷ Καντούσαινα—τοῦτο ἔμελλε νὰ φανῇ ἂν εἶχε τύχην ἢ κέρη νὰ ζήσῃ καὶ νὰ γηράσῃ ὅπως ἐκείνη—καὶ ἦτον «ἔσμπλιαστήρα» ὅσον ἦτο αὐτὴ, προκειμένου διὰ τὰς μικρὰς ἐλλείψεις τῶν λεγῶν ὅσας εἶχε ξεγεννήσει—ἅμα ἐπέστρεφαν εἰς τὴν οἰκίαν δὲν παρέλειπε ν' ἀναπαριστᾷ ζωντανὰ ἔλας τὰ θυέλλας καὶ τοὺς κεραυνοὺς ὅσους ἐσφενδόνιζε τότε ἡ γρηᾷ Καντούσαινα ἐναντίον των, πῶς ἐξώρμα ἀπὸ τὴν θύραν τῆς καλύβης, κρατοῦσα πάντοτε τὴν καλαμιάν τῆς ὡς νὰ ἦσαν αὐταὶ κόττες διὰ νὰ τὰς διώξῃ.

— Μωρὴ σεῖς, τρελοζουδες! Μωρὴ, ξιφροστιλιάρης! Μωρὴ, μαυραγκαθιές! Ποῦ νὰ κοποῦν τὰ ποδαράκια σας! Ποῦ νὰ πιαστοῦν τὰ χεράκια σας! Μωρὴ, δὲν ντρέπεσθε νὰ πηδᾶτε μὲς τὴν αὐλή, νὰ μοῦ πατήτε τὰ χορταράκια, νὰ μοῦ κόβετε τὰ βλασταράκια μου; Ποῦ νὰ κοπῇ ἡ μεσῖτα σας! Ποῦ νὰ πέσουν ἡ ποδιές σας! Ποῦ νὰ καοῦν τὰ φουστανάκια σας! Δὲν ἔχετε πόνον, δὲν ἔχετε αἰσθημα, νὰ μὲ συχίζετε, γρηᾷ γυναῖκα; Δὲν ἔχετε ἴντροπή, κοτῶμ μακλιαρομούστακες;.... πολυποδαρούσες!

\*  
\*\*

Λοιπὸν μετὰ καιρὸν, ἡ γρηᾷ Καντούσαινα ἀπεφάσισεν αἰφνης νὰ ἐξοδεύσῃ ἔλιν τὸ κομπόδεμά τῆς—ἀνερχόμενον περίπου εἰς σαράντα ῥηγίνες ἦτοι γερμανικὰ τάλληρα—διὰ νὰ κτίσῃ ἕνα καλὸν περίβολον γύρω εἰς τὴν αὐλήν τῆς, ὥστε ν' ἀπαλλαγῇ συνάμα ἀπὸ τῆς κόττες καὶ ἀπὸ τὴν καλαμιάν, ἀπὸ τὰς ἔριδας μὲ τῆς γειτόνισσες καὶ ἀπὸ τὰς κατάρυς, ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν μαγκῶν τοῦ δρόμου καὶ ἀπὸ τὰς ἐπεισηθῆσεις τῶν ὑδροφορουσῶν κορασιῶν, ὅσαι ἐτόλμων νὰ καταπατῶσι τὴν περιοχὴν τῆς.

Μίαν φθινοπωρινὴν ἐσπέραν, τὴν ὥραν ποῦ ἦναπταν τοὺς λύχνους, ἀνέθη μὲ ὅλα τὰ γηράματά τῆς εἰς τὸν Ἐπάνω Μαχαλάν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ καπετὰν Λιμπέρου.

Αἱ δύο παιδίσκαι, ἡ Ὅρσα καὶ τὸ Μορφουλι, ἅμα τὴν εἶδαν ἑξαφνα, ἐνόμισαν ὅτι ἦλθε νὰ τὰς ἐγκαλέσῃ εἰς τὸν πατέρα των, νὰ παραπονεθῇ διὰ τὰς ἐνοχλήσεις ὅσας τῆς εἶχεν προξενήσει κατὰ καιροῦς εἰς τὴν αὐλήν τῆς.

Ἡ Ὅρσα κατῆλθε κάτω εἰς τὸ κατώγι, κ' ἐπροσπάθησε νὰ κρυφθῇ ὅπως ἀπὸ δύο πιθάκια ἐλαίου

καὶ πλησίον εἰς τὴν καρούταν ὅπου ἐπατοῦσαν τὰ σταφύλια εἰς τὸν καιρὸν τοῦ τρύγου. Ἡ Μόρφω ἐξήλθεν ἔξω εἰς τὸ μπαλκόνι τὸ βλέπον πρὸς τὸν αἰγιάλον, ὑπεράνω τοῦ βράχου, ἔκλεισε τὴν θύραν ἔξωθεν, κ' ἔμεινε ἐμβλέπουσα εἰς τὸ κύμα καὶ ρεμβάζουσα—σκεπτομένη ἂν δὲν θά ἦτο καλὸν νὰ εἶχαν κ' αἱ κορασιδες περὰ διὰ νὰ πετοῦν, ὅπως ἡ καλλικατσοῦνες, ἡ καρακάξες, ἡ κουκουδάρες, καὶ τὰ ἄλλα ὄρνεα.

Ἄλλ' ἦσαν πόρρω τῆς ἀληθείας κ' αἱ δύο. Ἡ γρηᾷ Καντούσαινα ἦτο προφανές ὅτι δὲν εἴξευρε κἂν τίνος ἦσαν τὰ τρελοκόριτσα ποῦ τὴν ἐνοχλοῦσαν εἰς τὴν αὐλήν τῆς—οὔτε τὰς εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ κατὰ πρόσωπον. κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας τῆς ἀμφιλύκης.

Ἡ Μόρφω ἔτεινε τὰ ὄτα ἔξωθεν τῆς θύρας τοῦ ἐξώστου, καὶ ἤκουσε.

\*  
\*\*

Ἡ Σειραϊνὴ, χήρα Θεοδώρου Καντούσου, μαῖα τὸ ἐπάγγελμα, εἶχεν ἔλθῃ διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν καπετὰν Λιμπέρου, ἐπειδὴ καὶ τοῦ περὶ ἀπ' τὸ χέρι, ὡς μέλος τῆς Δωδεκάδος ὅπου ἦτον, νὰ παρακαλέσῃ πρὸς χάριν τῆς τὸν Δήμαρχον, καὶ ἔλθῃ τὴν Δωδεκάδα—εἶχεν ὑπάγει ἡ ἴδια καὶ εἰς ἄλλους ἐκ τῆς Δωδεκάδος πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν—ὡς χήρα γυναῖκα ποῦ ἦτον, καὶ δὲν εἶχε κανένα νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ—ἐπειδὴ ἠθέλησε στὰ τόσα χρόνια νὰ χτίσῃ ἕνα ντουβάρι γύρω στὴν αὐλήν τῆς, διὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ τοὺς μεπελάδες τῆς γειτονιάς—καὶ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ θυσιάσῃ ἔλιν τὸ μικρὸν τῆς κομπόδεμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τώρα λοιπὸν ἔλοι οἱ γειτόνοι κ' ἡ γειτόνισσες ἐσηκώθησαν στὸ ποδάρι, καὶ ζητοῦν νὰ τὴν πνίξουν, προφάσει ὅτι δὲν εἶνε τάχα δικὸς τῆς ὁ τόπος τὸν ὅποιον αὐτὴ ὡς αὐλήν τῆς διεκδικεῖ (ποῦ νὰ μὴ βρεθῇ τόπος νὰ τῆς θάψουν!) Καὶ πῶς αὐτὴ, χήρα γυναῖκα, χωρὶς ἄνδρα καὶ ὑπερασπιστὴν, θά κατεῖχε τόσα χρόνια τὸν τόπον, μ' ἐκεῖνο τὸ πρόχειρον ξερολίθι ποῦ εἶχε διὰ περίβολον, ἀνίσως ὁ τόπος δὲν ἦτον δικὸς τῆς!

Ὁ καπετὰν Λιμπέρου ἀπήντησεν ὅτι, καθὼς ἔξερει καὶ καθὼς ἔμαθε τώρα στὰ τελευταῖα, ποῦ εἶχε πάθῃ ἀπὸ τοὺς πόδας καὶ ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἔξω ἀπὸ τὸ καράβι, καὶ οἱ πατριῶτες τὸν εἶχαν ἐκλέξει δημοτικὸν σύβουλον, αὐτὰ τὰ πράγματα λέγονται δικαστικά, καὶ τὸ Συβούλιο δὲν ἔχει μεγάλην δικαιοδοσίαν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἡ θεὰ Σειραϊνὴ, ὡς πρωτινὴ ὅπου εἶνε, φαντάζεται ὅτι εἶνε ἔλα τὸ ἔδω—δικαστικά καὶ διοικητικά—ὅπως ἦτον εἰς τὰ παλαιὰ χρόνια. Μ' ἔλα ταῦτα, ἔ, τι περὶ ἀπ' τὰ χέρια τους, θάφροντίσουν διὰ τὸ δίκαιόν τῆς, αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι σύβουλοι.

\*  
\*\*

Ἡ γρηᾷ Καντούσαινα τοὺς ἐκαληνύχτησε, καὶ κατέβαινε τὴν σκάλαν. Ἡ μικρὴ Μόρφω εἶχεν ἀνοίξει τὴν θύραν τοῦ μπαλκονίου, διῆλθε τὴν σκάλαν, κ' ἐφθασε πρὸ αὐτῆς εἰς τὸ κεραλάσκαλον, ὅπου ἐπῆρε καὶ τὸν λύχνον τοῦ μαγειρείου, διὰ νὰ τῆς φέξῃ. Τότε γελῶσα τῆς εἶπε.

— Μας θυμήθηκαν, βλέπω, θεϊὰ Σειραϊνὸν ἡμᾶς τῆς.. πολυποδαρούσας ; ...

Ἡ γρατὰ ἐστάθη χωρὶς νὰ δείξῃ ὅτι ἐκπλήσεται ἢ πτοεῖται, καὶ ἀπῆντησεν.

— Ἄ! ἐσεῖς ἤσαστε, πουλάκια μου, ποῦ περνούσατε ἀπ' τὴν αὐλή ; ... Δὲν ἔρχεσθε νὰ σὲ φιλέσω ὅσο θέλετε δούσμο καὶ ταμπαρόρριζα καὶ βασιλικὸν... ; νὰ ζήσης πουλάκι μου!

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

## ΣΥΜΒΟΛΑΙ

### ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Περὶ τῆς ἐν Κυθωνίαις Σχολῆς (1800-1821)  
καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς καὶ τοῦ  
Γένους Διδασκάλων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ

**Γ**ΟΝΕΙΣ ἔσχεν ὁ Γρηγόριος τὸν Χ' Ἰωάννην Σαράφην καὶ τὴν Δεσποινέτταν θυγατέρα Ἰωάννου Σάλλα Κυθωνιάτας ἀμφοτέρους. Ὁ χρόνος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ δὲν εἶναι ἡμῖν ἀκριβῶς γνωστός, φαίνεται δ' ἕμως, ὅτι πρέπει νὰ τεθῇ περὶ τὸ 1780 ἢ ὀλίγω τινὶ πρότερον. Ἦδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἐημάτων τοῦ βίου αὐτοῦ ἀλλεπάλληλοι αἱ συμφοραὶ δεινῶς ἐπληξάν αὐτὸν ἦσαν, φαίνεται, ἀπαίσιοι αἰωνοί, οἵτινες ἐμήνυσον ὅτι καὶ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ ἐμελλε νὰ εἶναι πλήρης θλίψεων καὶ κινδύνων. Βρέφος ἔτι ὢν ἔσχε τὸ μέγ' ἀτύχημα ν' ἀπολέσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ προῶρως ἀρπαγέντα ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἑπταετῆς δὲ μόλις τὴν μητέρα. . . Τὰ κακὰ τῆς ὄρφανίας ἀπειλητικὰ περιέζωσαν αὐτὸν Κύριος οἶδε, ὅποιαν τροπὴν, ὑπὸ τὰς ἀκρως δυσμενεῖς ταύτας περιστάσεις θὰ ἐλάμβανεν ὁ βίος αὐτοῦ, ἂν μὴ ἐν τῇ ἐπικαίρῳ ταύτῃ καὶ λίαν κρίσιμῳ διὰ τὸν Γρηγόριον στιγμῇ ἐπεφαίνετο ἀγαθὴ καὶ εὐγενὴς ψυχὴ, ὅ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ Χ' Διαμαντῆς Μπαρμπέρης, ὅστις μονοῦ εἰσεποίησατο αὐτὸν, καὶ ὡσεὶ περὶ ἴδιου αὐτοῦ τέκνου προνοήσεν.

Ἐν τῷ οἴκῳ λοιπὸν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, Ἀναστασίας καλουμένης, ἐλησμόνευε ὁ Γρηγόριος τὰ δεινὰ τῆς ὄρφανίας καὶ ἐποίηζεν τὰ νάματα τῆς χριστιανικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀνατροφῆς: ἡ ἀνυπόκριτος ἀδελφικὴ ἀγάπη τῆς Ἀναστασίας ἀντικαθίστα τὴν μητρικὴν τοιαύτην Ὁ Χ' Διαμαντῆς καίπερ ἀμαθὴς αὐτὸς ὢν, ἕμως ἐνέμιση ἐπιβεβλημένον ἐαυτῷ καθῆκον, ὅπως δεδόντως μεριμνήσῃ περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ Γρηγορίου, ἡ μάλλον Γεωργίου, διότι τοῦτο ἦτο τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὄνομα.

Ὁ Πλάτων ἀνεπέμπευεν εὐχαριστίας τῷ Θεῷ καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλ' ἰδίᾳ διότι ἡ γέννησις αὐτοῦ συνέπεσεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τοῦ Σωκράτους· μὴ δὲν ἔπρεπε νὰ λογισθῇ μακάριος ἀληθῶς καὶ ὁ Γρηγόριος, διότι ἡ περίοδος τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἐταυτίσθη πρὸς ἐκείνην τῆς δράσεως τοῦ Ἰωάννου Οἰκονόμου; Τὸ περιβάλλον σχηματίζει αἰετοπτε καὶ διαπλάσσει τὸ περιεχόμενον: τὸ περιβάλλον δὲ τοῦτο ἦτο τότε, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, εὖνουν καὶ γόνιμον, ἐξαίρον καὶ μεταρσιῶν τὰ πνεύματα, ἐξευγενίζον καὶ πρὸς τὰ καλὰ καὶ γενναῖα τρέπον τὴν καρδίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1773, ὅποτε ἀρχεῖται τὸ ἐνεργὸν στάδιον τοῦ Οἰκονόμου, ἡ πόλις τῶν Κυθωνιατῶν ἀρχεῖται μικρὸν κατὰ μικρὸν μεταμορφουμένη ἀντὶ τῆς προτέρας ἀμαθίας καὶ ἀχλὺς, ἣτις ἐπ' αὐτῆς βαρεῖα ἐπεκάρθητο, ἤρχισε νῦν νὰ ὑποφώσκῃ λευκάζον τὸ φῶς τῆς παιδείας. Καθ' ὃ ἔτος ὁ Γρηγόριος ἐδλεπε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἂν δεχθῶμεν ὅτι τοῦτο ὑπῆρξεν τὸ 1780, κατὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἠγείρεν ὁ Οἰκονόμος τὸ πρῶτον τῶν Μουσῶν τέμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην ἐφοίτησε τὸ πρῶτον ὁ Γρηγόριος διακούσας τὴν ἐν αὐτῇ διδασκομένην σειρὰν τῶν μαθημάτων ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ ἐκ Βουρλών, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διδάσκαλος τῆς ἰδρυθείσης τότε Σχολῆς. Ἐὰν ἀληθῶς, ὡς ἀναγράφεται, ποῦ, ἀπέθανεν ὁ Εὐγένιος μετὰ τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη ἀντικαταστάθεις ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος τοῦ ἐκ Σμύρνης καταγομένου, ὅστις προσεκλήθη ἐξ Ἀγίου ὄρους, φαίνεται ὅτι ὁ Γρηγόριος ἐμαθήτευσε καὶ ὑπὸ τῷ Βησσαρίωνοι τούτῳ.

Ἡ παρέχομένη τότε ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ πνευματικὴ τροφή, ἦτο μὲν λιτὴ τις καὶ εὐτελής ἦρκει δ' ἕμως ὅπως ἐνάυση ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν μαθητευόντων τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ἔρωτα καὶ τρέψῃ αὐτοὺς εἰς περαιτέρω σπουδὰς καὶ μελέτας.

Τοῦτ' ἀκριβῶς συνέβη καὶ τῷ Γρηγορίῳ· ἀνεπαρκῆ νομίζων τὴν συντελεσθεῖσαν μέχρι τοῦδε μόρφωσιν αὐτοῦ καὶ ἀνωτέρας τοιαύτης γλιχόμενος ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως μεταβῇ εἰς Πάτριον, ἣς ἡ σχολὴ τότε διετέλει ἐν ἐπαινετῇ ἀκμῇ.

Ὁ Χ' Διαμαντῆς διδὼν μεθ' ἑλθὼν τὴν ἀπλότητα αὐτοῦ τὸν γόνιμον καὶ δεξιὸν νοῦν τοῦ Γρηγορίου, ἐκτιμήσας τὴν πρὸς τὸ εἰδέναι ὄρεξιν αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐδὲν ἀντέτεινεν, ἀλλὰ καὶ προθυμότατα συνήργησεν εἰς εὐδῶσιν καὶ ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Καὶ ἂν ἔτι ὑποτεθῇ, ὅτι αἱ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖαι δαπάναι ἐμελλεν νὰ ληφθῶσιν ἐκ τῆς ἰδιαίτερας πατρικῆς οὐσίας τοῦ Γεωργίου, ἡ ἠθικὴ ἕμως προστασία, ἦν παρεῖχεν αὐτῷ ὁ καλὸς ἀγαθὸς Χ' Διαμαντῆς, ἦτο ἀνυπολογίστως μεγάλη. Δὲν ἐπιτρέπεται δ' ἕμως ἴσως νὰμφιδάλλωμεν, ὅτι ἡ εὐνοῦς καὶ εὐεργετικὴ διάθεσις τοῦτου πρὸς τὸν Σαράφην δὲν ἐξετείνεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ὀλικῆς δαπάνης νὰ μὴ φείδηται, ὅπως περᾶν τὸ ἐπ' αἰσίσις αἰωνοῖς ἀρξάμενον ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Γρηγορίου.